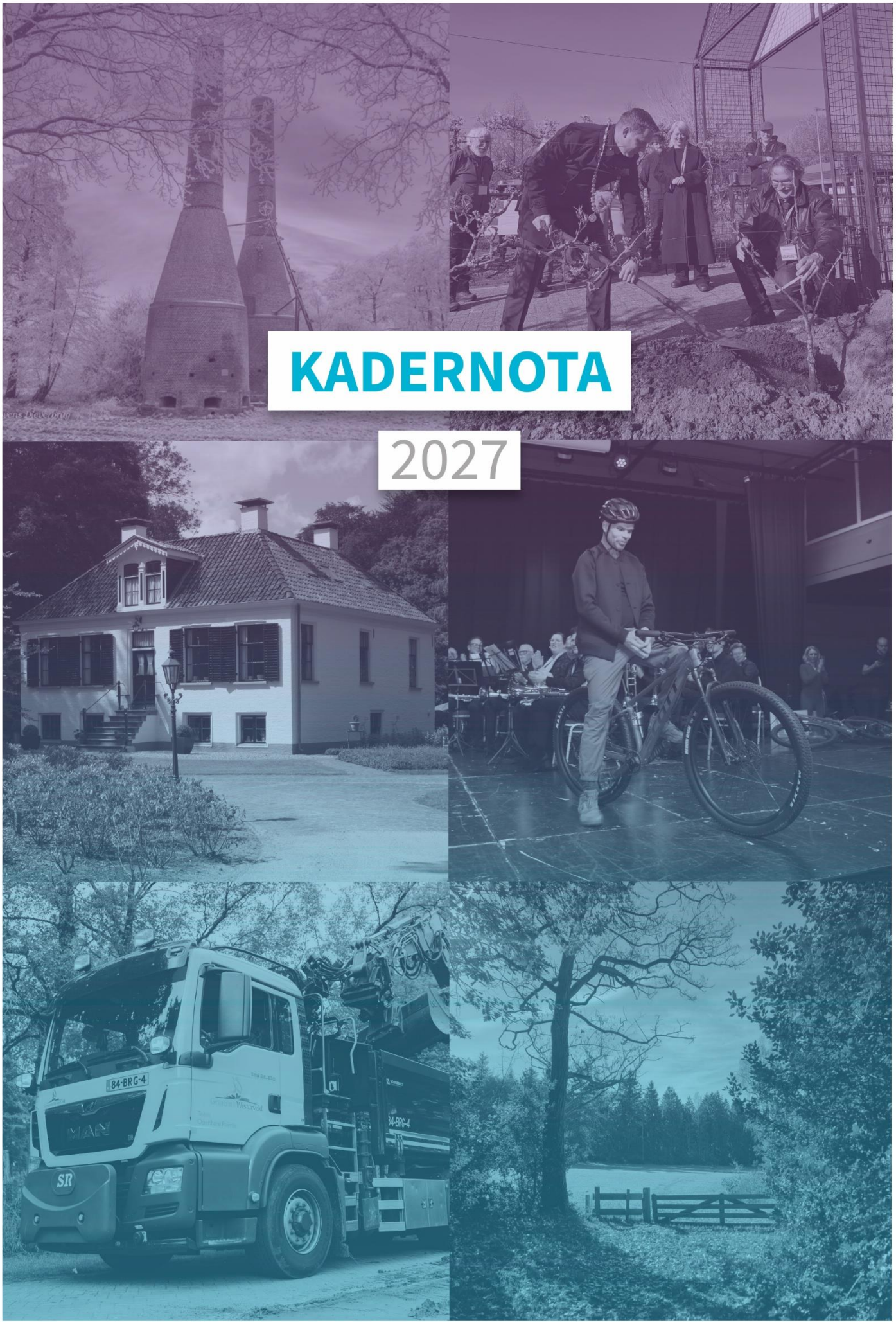

KADERNOTA

2027

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave 3
Inleiding Kadernota 4
Leeswijzer 4
Voorwoord College 5
Samenvatting financieel perspectief inclusief verwachtingen 6
Verwachtingen komend jaar 8
Financien per programma 16
Financiële beleidskaders 30

Inleiding Kadernota

Leeswijzer

Inleiding

Binnen de P&C cyclus is de Kadernota het startpunt van een nieuwe begrotingscyclus. De Kadernota heeft betrekking op het begrotingsjaar 2027 en meerjarenraming 2028 tot en met 2030 en is bedoeld om perspectief en kaderstelling te bieden voor de begroting.

Bij de behandeling van de Kadernota in de raad vinden normaal gesproken de algemene beschouwingen plaats die richting geven aan het beleid. Doordat we een nieuwe bestuursperiode ingaan presenteren we een beleidsarme Kadernota 2027, waarbij we niet ingaan op een inhoudelijke toelichting in de programma's. Deze inhoudelijke toelichting zal, in tegenstelling tot vorig jaar, pas bij de Begroting 2027 zichtbaar zijn. De verwachting is dat we de uitkomsten van het nieuwe coalitieakkoord voor het boekjaar 2027 in de programma's kunnen verwerken.

In deze beleidsarme Kadernota gaan we wel in op een aantal financiële ontwikkelingen zoals inflatie en de gemeenschappelijke regelingen en doen we een voorstel voor het tarief toeristenbelasting en forensenbelasting, zodat we de uitkomst op tijd kunnen delen met de recreatieondernemers. Tot slot geven we inzicht in de geactualiseerde beleidskaders.

Voorwoord College

Voorwoord

Voor u ligt de Kadernota 2027. Dit jaar is de kadernota beleidsarm omdat de coalitieonderhandelingen op het moment van schrijven nog gaande zijn. We geven in de kadernota wel de financiële kaders mee die we gebruiken bij het opstellen van de begroting 2027. Ook stellen we het financieel perspectief bij met enkele wijzigingen die volgens ons onvermijdelijk oftewel autonoom zijn.

De begroting 2027 zal een belangrijk document worden omdat we hierin de integrale afweging gaan maken voor het nieuw beleid. De verwachting is dat het coalitieakkoord voor het zomerreces is gepresenteerd, zodat de vertaling hiervan een plek kan krijgen in de begroting.

Op het gebied van financiën staan we voor een grote uitdaging. Te zien is namelijk in deze kadernota dat het financieel perspectief negatiever is geworden sinds de begroting 2026 en de septembercirculaire 2025. De verwachting is dat de meicirculaire 2026 wel verlichting gaat bieden, maar dat dit onvoldoende zal zijn om tot een sluitende begroting te komen. In de raadsinformatiebrief meicirculaire 2026 die de raad in de loop van juni zal ontvangen hopen we hier meer duidelijkheid over te kunnen geven.

Het zal hoe dan ook een begrotingsproces worden waarin alle kaarten op tafel liggen en keuzes moeten worden gemaakt. Wij zien dat als een uitdaging die ook kansen kan bieden om het goede gesprek met de raad te voeren over de toekomst van de gemeente Westerveld. Het financiële beeld is niet veel anders dan bij andere gemeenten. Daarom hopen we dat het Rijk het signaal serieus neemt en met extra structurele middelen komt zodat gemeenten hun vele taken op goede wijze kunnen uitvoeren. In de Voorjaarsnota 2026 van het Rijk lijkt deze boodschap niet te zijn overgekomen.

Het worden hoe dan ook lastige tijden de komende periode waarbij we ook oog moeten houden voor de dingen die goed gaan. De afgelopen periode hebben college en raad veel nieuw beleid op diverse beleidsterreinen vastgesteld zoals wonen, recreatie en duurzaamheid. Daarnaast hebben we in de afgelopen jaren een goede financiële positie opgebouwd met een stevig fundament. Dit zijn goede bouwstenen waar het nieuwe bestuur mee aan de slag kan!

College van Burgemeester en Wethouders

Samenvatting financieel perspectief inclusief verwachtingen

Meerjarenperspectief

In onderstaande tabel zien we per categorie de financiële effecten op het saldo van de begroting. Uiteindelijk zien we de nieuwe stand van de Kadernota 2027. Zichtbaar is dat we geen sluitende begroting en meerjarenraming presenteren. Dit komt voornamelijk door de ravijnjaren waar gemeenten mee te maken hebben. In de begroting 2025 is het zogeheten Plan B verwerkt waardoor we de effecten van de ravijnjaren al fors hebben kunnen dempen. In dit Plan B zit ook de stelpost nieuw beleid, waar in 2030 een bedrag van € 250.000 is vrijgemaakt. Daarnaast is voor de gemeente Westerveld de septembercirculaire 2025 negatief uitgevallen, dit is ook te zien in onderstaande tabel.

De verwachting is dat het een uitdaging gaat worden om tot een sluitende begroting 2027 te komen. Het ziet ernaar uit dat de meicirculaire 2026 in eerste instantie een positief effect zal hebben op het saldo. Daarin zit de vertaling van de Voorjaarsnota 2026, en wordt het basisjaar verlegd van 2025 naar 2026 waarin voor Westerveld een bedrag vrijkomt door de indexatie van de algemene uitkering. De verwachting is echter dat de extra middelen die hierdoor vrijkomen volledig gereserveerd moeten worden om de tekorten in het Sociaal Domein op te vangen en alle autonome posten te indexeren. Daardoor resteert een financieel tekort. Dat betekent dat we ook naar andere scenario's moeten kijken om tot een sluitende begroting te komen, zoals het verhogen van de gemeentelijke belastingen of het bezuinigingen op bepaalde budgetten.

De raad zal in de loop van de maand juni een raadsinformatiebrief ontvangen waarin de financiële effecten zichtbaar zijn. Deze brief kan vervolgens worden betrokken bij de behandeling van de Kadernota 2027 in de raad op 30 juni 2026. De effecten van de meicirculaire 2026 worden vervolgens verwerkt in de Begroting 2027.

De financiële effecten die zijn opgenomen in deze Kadernota lichten we op hoofdlijnen toe in het hoofdstuk Verwachtingen komend jaar. Ook zijn de financiële effecten in de programma's toegelicht.

Nr	Omschrijving	2027	2028	2029	2030
	Saldo begroting 2026	**35.000**	**21.000**	**39.000**	**39.000**
1	Septembercirculaire 2025	-350.000	-500.000	-500.000	-500.000
2	Gemeenschappelijke regelingen	-728.000	-728.000	-728.000	-728.000
3	Nieuw beleid: Stelpost	0	0	0	-250.000
4	Autonome voorstellen	-233.000	-233.000	-233.000	-233.000
	Saldo Kadernota 2027	**-1.276.000**	**-1.440.000**	**-1.422.000**	**-1.672.000**

Verwachtingen komend jaar

Algemene uitkering

In relatie tot de Algemene uitkering uit het gemeentefonds zijn er per jaar drie bijstellingen die plaatsvinden in de mei- september- en decembercirculaire. De begroting 2027 wordt opgesteld op basis van de effecten van de meicirculaire 2026. In deze Kadernota verwerken we de effecten van de septembercirculaire 2025. In de decembercirculaire 2025 zaten geen effecten voor de jaren 2027 en verder. De effecten van deze circulaires op het saldo van de begroting zijn in onderstaande tabel zichtbaar. Het betreffen nadelige bijstellingen.

Algemene uitkering	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Septembercirculaire 2025	-350.000	-500.000	-500.000	-500.000
Decembercirculaire 2025	0	0	0	0
Totaal Algemene uitkering effect op saldo begroting	**-350.000**	**-500.000**	**-500.000**	**-500.000**

Het nieuwe kabinet heeft de voorjaarsnota 2026 gepresenteerd. Hierop wordt de meicirculaire 2026 gebaseerd. In de meicirculaire 2026 ontvangen we middelen voor indexatie en de verwachting is dat het accres licht positief uit gaat vallen. De vrijgekomen middelen zijn nodig om de budgetten van het sociaal domein te indexeren (jeugdzorg en WMO) en om de indexatie rondom personele kosten te dekken. We verwachten dat er na verwerking van de meicirculaire een structureel tekort in het saldo zal blijven. De raad ontvangt half juni een brief waarin de uitkomsten van de meicirculaire worden gepresenteerd.

Gemeenschappelijke regelingen

Omschrijving

De conceptbegrotingen 2027 en jaarrekeningen 2025 voor onze gemeenschappelijke regelingen worden in juni 2026 aan de raad voorgelegd. De raad kan een zienswijze indienen op de concept begroting. Op basis van de uitkomsten van de raadsbehandeling stelt het algemeen bestuur van de GR vervolgens de definitieve begroting vast, die het uitgangspunt vormt voor de vaststelling van de geactualiseerde gemeentelijke bijdragen in de Begroting 2027. In onderstaande tabel hebben we het verschil inzichtelijk gemaakt tussen de gevraagde bijdrage van de GR en de huidige raming in de begroting die wij hebben opgenomen. Dit leidt tot een forse negatieve bijstelling van het budget voor onze gemeente. Dit bedrag verwerken we in de Kadernota 2027. Aangezien onze gemeente de systematiek van constante prijzen hanteert hebben we de raming 2027 van de GR als uitgangspunt genomen. Constante prijzen houdt in dat we alleen het begrotingsjaar 2027 indexeren en de meerjarenraming niet. We verwerken de definitieve bedragen in de Begroting 2027.

De definitieve bijdrage voor de gemeenschappelijke regeling Reestmond nemen we op als de meicirculaire 2026 is gepubliceerd. De reden hiervan is dat deze circulaire extra middelen bevat voor Reestmond.

Daarnaast is SamenDrenthe toegetreden als gemeenschappelijke regeling. Dit is de voormalige GGD. De belangrijkste verandering hierbij is dat, naast publieke gezondheid, ook zorg en veiligheid nu belegd wordt binnen de GR SamenDrenthe. Hierdoor is de bijdrage aan deze GR ook gestegen.

Tabel GR

Omschrijving

Gemeenschappelijke regeling	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Reestmond				
Raming in begroting	2.673.000	2.673.000	2.673.000	2.673.000
Raming GR	2.673.000	2.673.000	2.673.000	2.673.000
Verschil	0	0	0	0
Recreatieschap				
Raming in begroting	106.000	106.000	106.000	106.000
Raming GR	108.000	108.000	108.000	108.000

Verschil	-2.000	-2.000	-2.000	-2.000
Publiek vervoer				
Raming in begroting	15.000	15.000	15.000	15.000
Raming GR	15.000	15.000	15.000	15.000
Verschil	0	0	0	0
Veiligheidsregio Drenthe				
Raming in begroting	1.524.000	1.524.000	1.524.000	1.524.000
Raming GR	1.706.000	1.706.000	1.706.000	1.706.000
Verschil	-182.000	-182.000	-182.000	-182.000
SamenDrenthe (incl. Veilig Thuis Drenthe)				
Raming in begroting	1.183.000	1.183.000	1.183.000	1.183.000
Raming GR	1.461.000	1.461.000	1.461.000	1.461.000
Verschil	-278.000	--278.000	-278.000	-278.000
Omgevingsdienst Drenthe				
Raming in begroting	1.365.000	1.365.000	1.365.000	1.365.000
Raming GR	1.493.000	1.493.000	1.493.000	1.493.000
Verschil	-128.000	-128.000	-128.000	-128.000
SSC-ONS				
Raming in begroting	2.323.000	2.323.000	2.323.000	2.323.000

Raming GR	2.437.000	2.437.000	2.437.000	2.437.000
Verschil	-114.000	-114.000	-114.000	-114.000
Drents Archief				
Raming in begroting	12.000	12.000	12.000	12.000
Raming GR	36.000	36.000	36.000	36.000
Verschil	-24.000	-24.000	-24.000	-24.000
Totaal:	**-728.000**	**-728.000**	**-728.000**	**-728.000**

Inflatie

Op dit moment zien we dat verschillende budgetten onder druk staan als gevolg van stijgende prijzen. We zien in de jaarrekening 2025 en de 1e Bestuursrapportage 2026 dat vooral de kosten van Wmo, jeugdzorg en de participatiewet verder oplopen. Dit komt door relatief hoge tariefstijgingen in de laatste jaren en toenemende aantallen. Aangezien het open einde regelingen zijn zullen deze budgetten naar boven bijgesteld moeten worden. Verder verwachten we op basis van kostprijsonderzoek dat is uitgevoerd voor de huishoudelijke hulp dat de tarieven in 2027 verder gaan stijgen als de nieuwe aanbesteding is afgerond. De verwachting is dat de middelen die vrijkomen in de meicirculaire benodigd zijn om de budgetten in het Sociaal Domein op niveau te brengen en enkele andere posten zoals de loonkosten te kunnen indexeren.

Personele kosten

Deze kadernota bevat geen personele voorstellen. In de Begroting 2027 worden de personele kosten geïndexeerd voor de verwachte CAO stijging en periodieke verhogingen. Dan zal het financiële effect hiervan worden uitgewerkt en zichtbaar worden.

Nieuw beleid

In de begroting 2025 is een stelpost opgenomen voor nieuw beleid van € 250.000 per jaar vanaf 2026. In deze Kadernota wordt er in het jaar 2030 € 250.000 vrij gemaakt voor de stelpost nieuw beleid. Daardoor loopt het budget op t/m € 1.250.000 in 2030. Zoals aangegeven in het raadsbrief van de septembercirculaire 2024 kan dit budget worden ingezet voor nieuwe ontwikkelingen: de Startnotitie visie Vledder, Dorpsvisie Darp, Visie maatschappelijk vastgoed, visie vrijetijdseconomie, de ontwikkelingen bij wonen en het Integraal Huisvestingsplan onderwijs. In onderstaande tabel is zichtbaar welke van deze ontwikkelingen op basis van de huidige inzichten een beroep gaan doen op de stelpost. De visie vrijetijdseconomie komt te vervallen, aangezien hiervoor in de Kadernota 2026 budget beschikbaar is gesteld. We lichten dit per ontwikkeling toe:

1. Visie Vledder: De raad heeft een financieel kader vastgesteld van € 300.000 per jaar wat aan kapitaallasten mag worden besteed voor het vernieuwen van diverse voorzieningen. De raad heeft een voorstel aangenomen waarin is besloten om € 300.000 uit deze post beschikbaar te stellen vanaf 2028.

2. Integraal Huisvestingsplan onderwijs: Op basis van de meest actuele doorrekening is er in 2029 € 64.000 nodig voor Kindcentrum De Vuursteen in Wapserveen. In 2030 moet er budget worden vrijgemaakt voor de (Ver)nieuwbouw van de OBS Oosterveldschool in Uffelte en nieuwbouw van CBS de Bron In Nijensleek. Voor de Oosterveldschool gaat het om € 93.000 per jaar en CBS de Bron kost € 74.000 per jaar. Totaal voor de drie scholen gaat het om € 231.000 per jaar. De bedragen zijn gebaseerd op een afschrijvingstermijn van 50 jaar en een omslagrente voor investeringen van 0%.

3. Maatschappelijk vastgoed: Aan de hand van de visie Maatschappelijk vastgoed moet duidelijk worden wat de precieze kosten gaan zijn voor het beheer van ons vastgoed. Van Welzijn Mensenwerk hebben we inzicht gekregen in wat het beheer van de dorpshuizen t/m 2028 gaat kosten. Vanaf 2029 zullen de dorpshuizen worden voortgezet in de gewenste beheervorm, maar dit zal wel kosten met zich mee brengen. Daarom is in 2029 de raming overgenomen die Welzijn Mensenwerk bij de gemeente heeft aangeleverd.

4. Dorpsvisie Darp: De kosten van de Dorpsvisie Darp zijn nog niet inzichtelijk op dit moment.

5. Woningbouwopgaven: De kosten van nieuwe woningbouwopgaven zijn nog niet inzichtelijk op dit moment. In 2026 zijn de kosten van de programmamanager gedekt uit de stelpost nieuw beleid. Afhankelijk van de uitkomsten van het coalitieakkoord bepalen we in de begroting of het opnieuw noodzakelijk is om een programmanager in te zetten en deze te dekken uit de stelpost nieuw beleid.

Zichtbaar is in onderstaande tabel dat de stelpost niet volledig wordt uitgeput. De gedachte hiervan is dat het nieuwe college op basis van het nieuwe coalitieakkoord voorstellen kan doen aan de raad die hieruit gedekt kunnen worden. We verwachten dat de stelpost op lange termijn volledig nodig zal zijn om de kosten van nieuw beleid te kunnen dekken, omdat:

1. Het nieuwe coalitieakkoord nog moet worden uitgewerkt;
2. De investeringen die voortkomen uit het IHP onderwijs na 2030 verder toenemen;
3. De financiële effecten van een aantal ontwikkelingen zoals de visie vastgoed nog niet bekend zijn.

Nieuw beleid tabel

Omschrijving

		2027	2028	2029	2030
Nr.	**Stelpost nieuw beleid**	**500.000**	**750.000**	**1.000.000**	**1.250.000**
1	Visie Vledder	0	-300.000	-300.000	-300.000
2	Integraal Huisvestingsplan onderwijs	0	0	-64.000	-231.000
3	Maatschappelijk vastgoed	PM	PM	-225.000	-225.000
4	Dorpsvisie Darp	PM	PM	PM	PM
5	Woningbouwopgaven	PM	PM	PM	PM
	Totaal beschikbaar	**500.000**	**450.000**	**411.000**	**494.000**

Autonome ontwikkelingen

Naast nieuw beleid bevat deze Kadernota ook diverse autonome ontwikkelingen. Deze beschouwen we als onvermijdelijk of onomkeerbaar. Omdat het autonome ontwikkelingen zijn en geen keuzes verwerken we deze al in de Kadernota. Hieronder het overzicht.

1. *Beveiliging gemeentehuis:* Er wordt beveiliging ingezet op de momenten dat er te weinig personeel beschikbaar is om de veiligheid te kunnen garanderen of bij speciale gelegenheden. Het budget voor beveiliging dient met € 20.000 per jaar te worden verhoogd, omdat de kosten voor beveiliging zijn toegenomen.
2. *Doorbelaste voorzieningen:* Er zijn diverse opbrengsten in de begroting opgenomen van in totaal € 126.000 waar voorzieningen naar doorbelast moeten worden. Dit blijkt posten uit het verleden te zijn waar geen gebruik meer van wordt gemaakt. Het voorstel is om deze posten af te boeken.
3. *Doorbelasting gemeentewerf:* Er worden kosten doorbelast van de gemeentewerf naar de andere programma's, maar hier is te weinig voor begroot. Daarom moet het budget met € 27.000 worden bijgesteld.
4. *Accountantskosten:* We zijn een nieuw contract aangegaan met onze accountant. Het budget moet structureel worden bijgesteld met € 60.000.

Tabel autonome wijzigingen

Omschrijving

Nr.	Omschrijving	2027	2028	2029	2030
1	Beveiliging gemeentehuis	-20.000	-20.000	-20.000	-20.000
2	Doorbelaste voorzieningen	-126.000	-126.000	-126.000	-126.000
3	Doorbelasting gemeentewerf	-27.000	-27.000	-27.000	-27.000
4	Accountantskosten	-60.000	-60.000	-60.000	-60.000
	Totaal:	**-233.000**	**-233.000**	**-233.000**	**-233.000**

Gemeentelijke belastingen

In de begroting 2027 nemen we een besluit over de tarieven en de opbrengsten voor de OZB, afvalstoffenheffing en rioolheffing. In de Kadernota nemen we een besluit over de tarieven voor de toeristenbelasting, zodat we de recreatieondernemers tijdig kunnen informeren. Het voorstel is om de tarieven voor de toeristenbelasting gelijk te houden en we zijn voornemens om de forensenbelasting te verhogen. De hoogte ervan bepalen we in de Begroting 2027. In onderstaande tabel zijn de tarieven van de toeristenbelasting weergegeven.

Toeristenbelasting	**Tarief 2026**	**Tarief 2027**
Laag tarief (campings)	€ 1	€ 1
Hoog tarief (hotels)	€ 2	€ 2
Begrote opbrengst	**€ 1.532.000**	**€ 1.532.000**

Financien per programma

Programma 0 Bestuur

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Kadernota 2027	Kadernota 2028	Kadernota 2029	Kadernota 2030
0.1 Bestuur				
Lasten	1.689	1.689	1.689	1.689
Totaal 0.1 Bestuur	**-1.689**	**-1.689**	**-1.689**	**-1.689**
0.2 Burgerzaken				
Lasten	586	586	586	586
Baten	301	301	301	301
Totaal 0.2 Burgerzaken	**-285**	**-285**	**-285**	**-285**
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden				
Lasten	115	115	115	115
Baten	93	93	93	93
Totaal 0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	**-22**	**-22**	**-22**	**-22**
Totaal programma	**-1.996**	**-1.996**	**-1.996**	**-1.996**

Financiële mutaties in dit programma

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Kadernota 2027	Kadernota 2028	Kadernota 2029	Kadernota 2030
Gerapporteerd saldo Primitieve Begroting 2026	**-1.935**	**-1.935**	**-1.935**	**-1.935**
Autonome ontwikkelingen	-61	-61	-61	-61
Saldo mutaties	**-61**	**-61**	**-61**	**-61**
Saldo Kadernota	**-1.996**	**-1.996**	**-1.996**	**-1.996**

Programma 1 Veiligheid

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Kadernota 2027	Kadernota 2028	Kadernota 2029	Kadernota 2030
1.1 Crisisbeheersing en brandweer				
Lasten	1.818	1.848	1.848	1.848
Baten	4	4	4	4
Totaal 1.1 Crisisbeheersing en brandweer	**-1.814**	**-1.844**	**-1.844**	**-1.844**
1.2 Openbare orde en veiligheid				
Lasten	462	462	462	462
Baten	11	11	11	11
Totaal 1.2 Openbare orde en veiligheid	**-451**	**-451**	**-451**	**-451**
Totaal programma	**-2.265**	**-2.295**	**-2.295**	**-2.295**

Financiële mutaties in dit programma

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Kadernota 2027	Kadernota 2028	Kadernota 2029	Kadernota 2030
Gerapporteerd saldo Primitieve Begroting 2026	**-2.083**	**-2.113**	**-2.113**	**-2.113**
Gemeenschappelijke regelingen	-182	-182	-182	-182
Saldo mutaties	**-182**	**-182**	**-182**	**-182**
Saldo Kadernota	**-2.265**	**-2.295**	**-2.295**	**-2.295**

Programma 2 Verkeer en vervoer

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Kadernota 2027	Kadernota 2028	Kadernota 2029	Kadernota 2030
2.1 Verkeer en vervoer				
Lasten	4.742	4.804	4.858	4.858
Baten	109	109	109	109
Totaal 2.1 Verkeer en vervoer	**-4.633**	**-4.695**	**-4.749**	**-4.749**
Totaal programma 2	**-4.633**	**-4.695**	**-4.749**	**-4.749**

Financiële mutaties in dit programma

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Kadernota 2027	Kadernota 2028	Kadernota 2029	Kadernota 2030
Gerapporteerd saldo Primitieve Begroting 2026	**-4.696**	**-4.758**	**-4.812**	**-4.812**
Autonome ontwikkelingen	63	63	63	63
Saldo mutaties	**63**	**63**	**63**	**63**
Saldo Kadernota	**-4.633**	**-4.695**	**-4.749**	**-4.749**

Programma 3 Economie

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Kadernota 2027	Kadernota 2028	Kadernota 2029	Kadernota 2030
3.1 Economische ontwikkeling				
Lasten	100	100	100	100
Totaal 3.1 Economische ontwikkeling	**-100**	**-100**	**-100**	**-100**
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur				
Lasten	145	136	127	127
Totaal 3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	**-145**	**-136**	**-127**	**-127**
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen				
Lasten	36	36	36	36
Baten	14	14	14	14
Totaal 3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	**-22**	**-22**	**-22**	**-22**
3.4 Economische promotie				
Lasten	1.356	1.358	1.361	1.361
Baten	2.442	2.442	2.442	2.442
Totaal 3.4 Economische promotie	**1.086**	**1.084**	**1.081**	**1.081**
Totaal programma 3	**819**	**826**	**832**	**832**

Financiële mutaties in dit programma

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Kadernota 2027	Kadernota 2028	Kadernota 2029	Kadernota 2029
Gerapporteerd saldo Primitieve Begroting 2026	**747**	**755**	**761**	**761**
Autonome ontwikkelingen	75	75	75	75
Gemeenschappelijke regelingen	-3	-3	-3	-3
Saldo mutaties	**72**	**72**	**72**	**72**
Saldo Kadernota	**819**	**827**	**833**	**833**

Programma 4 Onderwijs

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Kadernota 2027	Kadernota 2028	Kadernota 2029	Kadernota 2030
4.1 Openbaar basisonderwijs				
Lasten	0	0	0	0
Totaal 4.1 Openbaar basisonderwijs	**0**	**0**	**0**	**0**
4.2 Onderwijshuisvesting				
Lasten	730	722	714	714
Baten	64	64	64	64
Totaal 4.2 Onderwijshuisvesting	**-666**	**-658**	**-650**	**-650**
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken				
Lasten	985	985	985	985
Baten	162	162	162	162
Totaal 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	**-823**	**-823**	**-823**	**-823**
Totaal programma 4	**-1.489**	**-1.481**	**-1.473**	**-1.473**

Financiële mutaties in dit programma

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Kadernota 2027	Kadernota 2028	Kadernota 2029	Kadernota 2030
Gerapporteerd saldo Primitieve Begroting 2026	**-1.457**	**-1.449**	**-1.441**	**-1.441**
Autonome ontwikkelingen	-32	-32	-32	-32

Saldo mutaties	**-32**	**-32**	**-32**	**-32**
Saldo Kadernota	**-1.489**	**-1.481**	**-1.473**	**-1.473**

Programma 5 Sport, cultuur en recreatie

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Kadernota 2027	Kadernota 2028	Kadernota 2029	Kadernota 2030
5.1 Sportbeleid en activering				
Lasten	283	283	283	283
Baten	182	182	182	182
Totaal 5.1 Sportbeleid en activering	**-101**	**-101**	**-101**	**-101**
5.2 Sportaccommodaties				
Lasten	1028	1019	1015	1015
Baten	150	150	150	150
Totaal 5.2 Sportaccommodaties	**-878**	**-869**	**-865**	**-865**
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie				
Lasten	323	323	323	323
Totaal 5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	**-323**	**-323**	**-323**	**-323**
5.4 Musea				
Lasten	98	98	98	98
Totaal 5.4 Musea	**-98**	**-98**	**-98**	**-98**
5.5 Cultureel erfgoed				
Lasten	267	267	267	267
Totaal 5.5 Cultureel erfgoed	**-267**	**-267**	**-267**	**-267**
5.6 Media				
Lasten	511	511	511	511
Baten	19	19	19	19
Totaal 5.6 Media	**-492**	**-492**	**-492**	**-492**
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie				
Lasten	2.649	2.663	2.667	2.667
Baten	19	19	19	19
Totaal 5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	**-2.630**	**-2.644**	**-2.648**	**-2.648**
Totaal programma 5	**-4.789**	**-4.794**	**-4.794**	**-4.794**

Financiële mutaties in dit programma

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Kadernota 2027	Kadernota 2028	Kadernota 2029	Kadernota 2030
Gerapporteerd saldo Primitieve Begroting 2026	**-4.754**	**-4.759**	**-4.759**	**-4.759**
Mutaties septembercirculaire	-17	-17	-17	-17
Autonome ontwikkelingen	-18	-18	-18	-18
Saldo mutaties	**-35**	**-35**	**-35**	**-35**
Saldo Kadernota	**-4.789**	**-4.794**	**-4.794**	**-4.794**

Programma 6 Sociaal domein

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Kadernota 2027	Kadernota 2028	Kadernota 2029	Kadernota 2030
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie				
Lasten	5.954	5.545	5.011	5.011
Baten	186	154	154	154
Totaal 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	**-5.768**	**-5.391**	**-4.857**	**-4.857**
6.2 Wijkteams				
Lasten	311	311	311	311
Totaal 6.2 Wijkteams	**-311**	**-311**	**-311**	**-311**
6.3 Inkomensregelingen				
Lasten	5.024	5.024	5.024	5.024
Baten	3.606	3.606	3.606	3.606
Totaal 6.3 Inkomensregelingen	**-1.418**	**-1.418**	**-1.418**	**-1.418**
6.4 Begeleide participatie				
Lasten	3.629	3.504	3.504	3.504
Totaal 6.4 Begeleide participatie	**-3.629**	**-3.504**	**-3.504**	**-3.504**
6.5 Arbeidsparticipatie				
Lasten	595	595	595	595
Totaal 6.5 Arbeidsparticipatie	**-595**	**-595**	**-595**	**-595**
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)				
Lasten	783	783	783	783
Baten	222	222	222	222

Totaal 6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	**-561**	**-561**	**-561**	**-561**
6.71A Hulp bij het huishouden (WMO)				
Lasten	2.178	2.178	2.178	2.178
Totaal 6.71A Hulp bij het huishouden (WMO)	**-2.178**	**-2.178**	**-2.178**	**-2.178**
6.71B Begeleiding (WMO)				
Lasten	1.402	1.402	1.402	1.402
Totaal 6.71B Begeleiding (WMO)	**-1.402**	**-1.402**	**-1.402**	**-1.402**
6.71C Dagbesteding (WMO)				
Lasten	690	690	690	690
Totaal 6.71C Dagbesteding (WMO)	**-690**	**-690**	**-690**	**-690**
6.72A Jeugdhulp begeleiding				
Lasten	1.241	1.241	1.241	1.241
Totaal 6.72A Jeugdhulp begeleiding	**-1.241**	**-1.241**	**-1.241**	**-1.241**
6.72B Jeugdhulp behandeling				
Lasten	195	195	195	195
Totaal 6.72B Jeugdhulp behandeling	**-195**	**-195**	**-195**	**-195**
6.72C Jeugdhulp dagbesteding				
Lasten	78	78	78	78
Totaal 6.72C Jeugdhulp dagbesteding	**-78**	**-78**	**-78**	**-78**
6.73A Pleegzorg				
Lasten	217	217	217	217
Totaal 6.73A Pleegzorg	**-217**	**-217**	**-217**	**-217**
6.73B Gezinsgericht				
Lasten	332	332	332	332
Totaal 6.73B Gezinsgericht	**-332**	**-332**	**-332**	**-332**
6.73C Jeugdhulp met verblijf overig				
Lasten	3	3	3	3
Totaal 6.73C Jeugdhulp met verblijf overig	**-3**	**-3**	**-3**	**-3**
6.74A Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf				

Lasten	1.217	1.217	1.217	1.217
Totaal 6.74A Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	**-1.217**	**-1.217**	**-1.217**	**-1.217**
6.74B Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf				
Lasten	461	461	461	461
Totaal 6.74B Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	**-461**	**-461**	**-461**	**-461**
6.81A Beschermd wonen (WMO)				
Baten	250	250	250	250
Totaal 6.81A Beschermd wonen (WMO)	**250**	**250**	**250**	**250**
6.82A Jeugdbescherming				
Lasten	384	384	384	384
Totaal 6.82A Jeugdbescherming	**-384**	**-384**	**-384**	**-384**
6.82B Jeugdreclassering				
Lasten	53	53	53	53
Totaal 6.82B Jeugdreclassering	**-53**	**-53**	**-53**	**-53**
Totaal programma	**-20.483**	**-19.981**	**-19.447**	**-19.447**

Financiële mutaties in dit programma

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Kadernota 2027	Kadernota 2028	Kadernota 2029	Kadernota 2030
Gerapporteerd saldo Primitieve Begroting 2026	**-20.531**	**-20.062**	**-19.528**	**-19.528**
Mutaties septembercirculaire	-33			
Autonome ontwikkelingen	83	83	83	83
Saldo mutaties	**50**	**83**	**83**	**83**
Saldo Kadernota	**-20.481**	**-19.979**	**-19.445**	**-19.445**

Programma 7 Volksgezondheid en milieu

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Kadernota 2027	Kadernota 2028	Kadernota 2029	Kadernota 2030

7.1 Volksgezondheid				
Lasten	1214	1214	1214	1214
Totaal 7.1 Volksgezondheid	**-1214**	**-1214**	**-1214**	**-1214**
7.2 Riolering				
Lasten	2.464	2.443	2.401	2.401
Baten	2.252	2.252	2.252	2.252
Totaal 7.2 Riolering	**-212**	**-191**	**-149**	**-149**
7.3 Afval				
Lasten	2.309	2.309	2.309	2.309
Baten	2.803	2.803	2.803	2.803
Totaal 7.3 Afval	**494**	**494**	**494**	**494**
7.4 Milieubeheer				
Lasten	898	898	898	898
Baten	432	432	432	432
Totaal 7.4 Milieubeheer	**-466**	**-466**	**-466**	**-466**
7.5 Begraafplaatsen en crematoria				
Lasten	418	414	415	415
Baten	375	375	375	375
Totaal 7.5 Begraafplaatsen en crematoria	**-43**	**-39**	**-40**	**-40**
Totaal programma 7	**-1.441**	**-1.416**	**-1.375**	**-1.375**

Financiële mutaties in dit programma

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Kadernota 2027	Kadernota 2028	Kadernota 2029	Kadernota 2030
Gerapporteerd saldo Primitieve Begroting 2026	**-1.150**	**-1.124**	**-1.083**	**-1.083**
Autonome ontwikkelingen	-14	-14	-14	-14
Gemeenschappelijke regelingen	-278	-278	-278	-278
Saldo mutaties	**-292**	**-292**	**-292**	**-292**
Saldo Kadernota	**-1.442**	**-1.416**	**-1.375**	**-1.375**

Programma 8 Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Kadernota 2027	Kadernota 2028	Kadernota 2029	Kadernota 2030
8.1 Ruimte en leefomgeving				
Lasten	793	343	343	343
Baten	21	21	21	21
Totaal 8.1 Ruimte en leefomgeving	**-772**	**-322**	**-322**	**-322**
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)				
Lasten	586	126	4	4
Baten	583	122	0	0
Totaal 8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	**-3**	**-4**	**-4**	**-4**
8.3 Wonen en bouwen				
Lasten	2.441	2.438	2.438	2.438
Baten	755	805	805	805
Totaal 8.3 Wonen en bouwen	**-1.686**	**-1.633**	**-1.633**	**-1.633**
Totaal programma 8	**-2.461**	**-1.959**	**-1.959**	**-1.959**

Financiële mutaties in dit programma

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Kadernota 2027	Kadernota 2028	Kadernota 2029	Kadernota 2030
Gerapporteerd saldo Primitieve Begroting 2026	**-1.884**	**-1.831**	**-1.831**	**-1.831**
Autonome ontwikkelingen	-450			
Gemeenschappelijke regelingen	-128	-128	-128	-128
Saldo mutaties	**-578**	**-128**	**-128**	**-128**
Saldo Kadernota	**-2.462**	**-1.959**	**-1.959**	**-1.959**

Overhead

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Kadernota 2027	Kadernota 2028	Kadernota 2029	Kadernota 2030
0.4 Overhead				
Lasten	17.231	16.531	16.404	16.404
Baten	71	71	71	71

Totaal 0.4 Overhead	**-17.160**	**-16.460**	**-16.333**	**-16.333**
Totaal Overhead	**-17.160**	**-16.460**	**-16.333**	**-16.333**

Financiële mutaties in dit programma

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Kadernota 2027	Kadernota 2028	Kadernota 2029	Kadernota 2030
Gerapporteerd saldo Primitieve Begroting 2026	**-16.693**	**-15.993**	**-15.865**	**-15.865**
Autonome ontwikkelingen	-329	-329	-329	-329
Gemeenschappelijke regelingen	-138	-138	-138	-138
Saldo mutaties	**-467**	**-467**	**-467**	**-467**
Saldo Kadernota	**-17.160**	**-16.460**	**-16.332**	**-16.332**

Algemene dekkingsmiddelen

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Kadernota 2027	Kadernota 2028	Kadernota 2029	Kadernota 2030
0.5 Treasury				
Lasten	-4	12	25	25
Baten	884	884	884	884
Totaal 0.5 Treasury	**888**	**872**	**859**	**859**
0.61 OZB woningen				
Lasten	239	239	239	239
Baten	3.689	3.814	3.814	3.814
Totaal 0.61 OZB woningen	**3.450**	**3.575**	**3.575**	**3.575**
0.62 OZB niet-woningen				
Lasten	0	0	0	0
Baten	1.304	1.304	1.304	1.304
Totaal 0.62 OZB niet-woningen	**1.304**	**1.304**	**1.304**	**1.304**
0.64 Belastingen overig				
Lasten	156	156	156	156
Baten	31	31	31	31
Totaal 0.64 Belastingen overig	**-125**	**-125**	**-125**	**-125**
0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds				
Baten	48.280	47.138	47.331	47.331
Totaal 0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	**48.280**	**47.138**	**47.331**	**47.331**
0.8 Overige baten en lasten				
Lasten	504	754	1.004	1.004
Baten	-250	-250	-250	-500
Totaal 0.8 Overige baten en lasten	**-754**	**-1.004**	**-1.254**	**-1.504**
Totaal Algemene dekkingsmiddelen	**53.043**	**51.760**	**51.690**	**51.440**

Financiële mutaties in dit programma

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Kadernota 2027	Kadernota 2028	Kadernota 2029	Kadernota 2030
Gerapporteerd saldo Primitieve Begroting 2026	**53.344**	**52.243**	**52.173**	**52.173**
Mutaties septembercirculaire	-300	-483	-483	-483
Saldo mutaties	**-300**	**-483**	**-483**	**-483**
Saldo Kadernota	**53.044**	**51.760**	**51.690**	**51.690**

Reservemutaties

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Kadernota 2027	Kadernota 2028	Kadernota 2029	Kadernota 2030
0.10 Reserves				
Stortingen	124	124	124	124
Onttrekkingen	1.718	1.193	618	618
Totaal mutaties reserves	**1.594**	**1.069**	**494**	**494**

Saldo

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Kadernota 2027	Kadernota 2028	Kadernota 2029	Kadernota 2030
Saldo Kadernota				
Totaal baten	55.457	53.656	53.017	53.017
Totaal lasten	56.737	55.095	54.438	54.688
Saldo	**1.280**	**1.439**	**1.421**	**1.671**

Financiële beleidskaders

Financiele beleidskaders

In de Kadernota presenteren we jaarlijks de financiële beleidskaders. Dit zijn financiële uitgangspunten en richtlijnen voor uitvoering van onze boekhouding en P&C cyclus. Zodra een financieel beleidskader wijzigt zullen we hier in de eerstvolgende Kadernota over rapporteren. Hieronder de financiële kaders:

1. De rekenrente die wordt toegepast voor investeringen is gebaseerd op de gemiddelde omslagrente van onze leningenportefeuille.

2. Budget voor inflatie wordt per Kadernota bepaald. De hoogte is afhankelijk van financiële ruimte en landelijke inflatiecijfers.

3. De raming van de algemene uitkering in de Kadernota is gebaseerd op de septembercirculaire van het jaar ervoor. De raming van de algemene uitkering in de begroting is gebaseerd op de meicirculaire van het lopende jaar.

4. We hanteren een systematiek van constante prijzen voor het opstellen van de begroting. We gaan onderzoeken of we over willen stappen naar een systematiek van lopende prijzen.

5. De berekeningen van afval en riool worden in de begroting gebaseerd op 100% kostendekkendheid.

6. Waar het gaat om vervanging van ziekte, zwangerschaps- en ouderschapsverlof is jaarlijks een budget beschikbaar van € 208.450. Indien dit budget niet toereikend is, stellen we het budget in de 2e bestuursrapportage bij. De raad heeft in de 2e bestuursrapportage 2014 toestemming gegeven om de uitgaven te doen tot een budget dat gelijk is aan het landelijk gemiddelde verzuimcijfer.

7. Er is een structureel budget voor onvoorzien in de begroting opgenomen van € 20.000. Dit is circa € 1 per inwoner.

8. Het personeelsbudget wordt verhoogd op basis van de landelijke CAO stijging.

9. Voor het berekenen van de winstneming in het grondbedrijf wordt de POC (Percentage of Completion) methode toegepast.

10. Op het gebied van bestedingsvoorstellen maken we onderscheid in de volgende categorieën:
a. Autonome voorstellen: Dit zijn voorstellen die onvermijdelijk zijn. Ze zijn geen keuze. Een voorbeeld is een contractuele verhoging van een meerjarig contract.
b. Budgettair neutrale voorstellen: Van deze voorstellen wordt de dekking in een ander budget, reserve of voorziening gevonden. Zodoende heeft het voorstel geen effect op het saldo van de begroting.
c. Nieuw beleid: Het betreffen voorstellen die het saldo van de begroting verlagen als gevolg van een bestuurlijke keuze. Zie ook kader 14.

11. Voor bezuinigingsvoorstellen hanteren we de volgende kaders:
a. Bij het kiezen van bezuinigingsmaatregelen speelt de onomkeerbaarheid van beleid een belangrijke rol.
b. In het prioriteren van nieuw beleid heeft nieuw beleid dat al in gang is gezet hogere prioriteit dan nieuw beleid dat nog moet worden opgestart.
c. Bij het bezuinigen van een gemeentelijke taak wordt afgewogen hoe het schrappen van een gemeentelijke taak in de maatschappij kan worden opgevangen.
d. We anticiperen niet voor op een oplossing vanuit het Rijk voor de ontstane tekorten als gevolg van het Ravijnjaar.
e. We wegen af of we structurele voordelen in de jaarstukken verwerken als een structurele bijstelling in de begroting.
f. De verdeling tussen lagere uitgaven en hogere inkomsten bij de bezuinigingen is respectievelijk 2/3 en 1/3.

12. Er is een stelpost voor nieuw beleid ingericht. Hier wordt € 250.000 per jaar aan toegevoegd. De middelen in deze stelpost zijn bedoeld voor de volgende onderwerpen:
a. Visie Vledder;
b. Integraal huisvestingsplan onderwijs;
c. Visie Maatschappelijk Vastgoed;
d. Dorpsvisie Darp;
e. Woningbouwopgaven.

13. Voor grote investeringen in vastgoed en andere ontwikkelingen die op ons afkomen hanteren we de volgende kaders:
a. De afschrijvingstermijn wordt bepaald op basis van onze financiële verordening.
b. De rente die we gebruiken voor het bepalen van de kapitaallasten van in een investering is gelijk aan de omslagrente. Voor 2027 is dit bepaald op 0%.
c. Het meerjarenperspectief is gebaseerd op drie boekjaren.
d. Bedragen worden overgenomen uit visiedocumenten. De visiedocumenten krijgen financiële kaders mee.
e. Inzet van reserves voor grote opgaven gebeurt op basis van de Nota reserves en voorzieningen 2024.
f. De stelpost nieuw beleid is gekoppeld aan vijf onderwerpen. Zie ook financieel kader 12.

14. We delen de dekking van nieuwe financiële voorstellen in vier categorieën in:
a. Dekking vanuit bestaande middelen. Dan kan het voorstel budgettair neutraal worden verwerkt;
b. De onderwerpen genoemd onder financieel kader 12 worden gedekt uit de stelpost nieuw beleid;
c. Voor autonome ontwikkelingen zoals de ophoging van de bedragen voor de gemeenschappelijke regelingen en indexatie van contracten is budget beschikbaar in het saldo van de begroting. De hoogte van het saldo van de begroting is een momentopname en afhankelijk van diverse factoren;
d. Als het niet in de bovenstaande drie categorieën past worden de voorstellen op een afwegingslijst gezet om daarover een integrale afweging te kunnen maken bij de kadernota. Afhankelijk van de hoeveelheid beschikbare middelen worden de voorstellen toegekend.